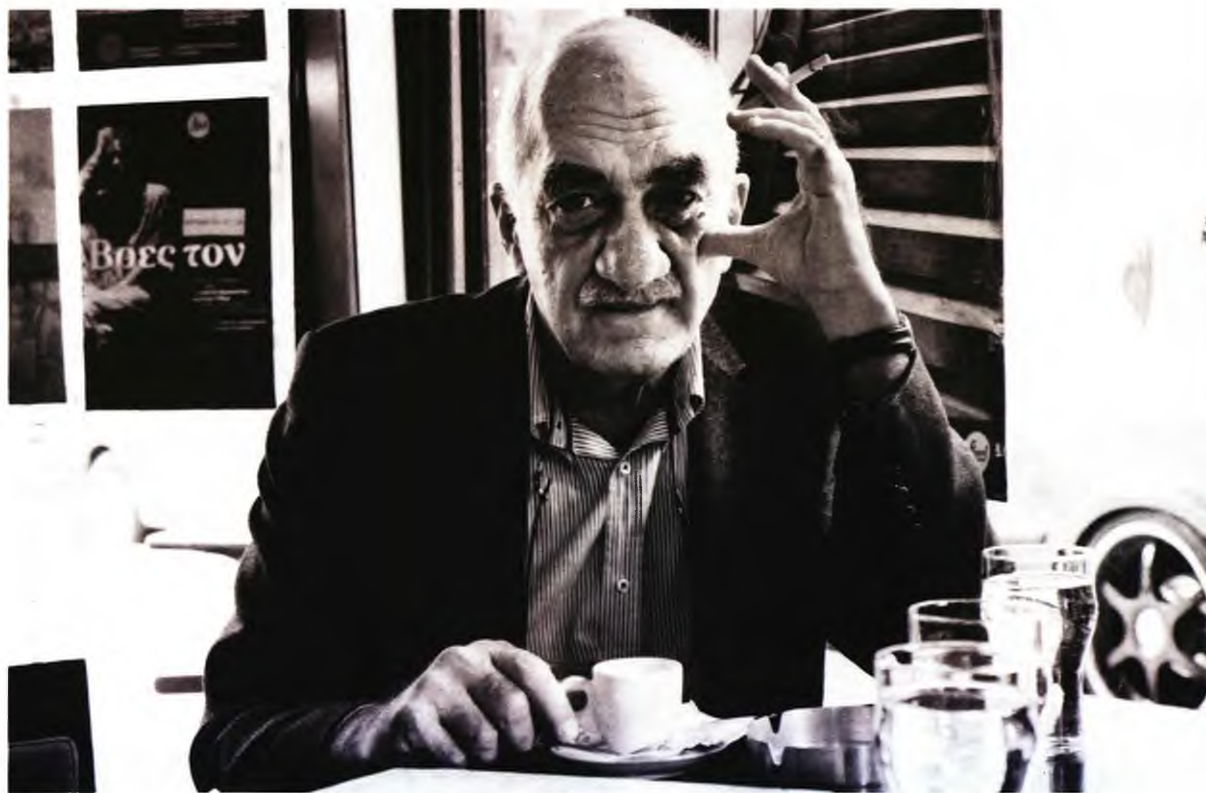

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ
Ελγκαρ
Είκοσι
τέσσερις
παραλλαγές
 σελ. 170
 ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗΣ, 2021

Ανοιχτό Βιβλίο

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΜΙΣΣΕΛ ΦΑΪΣ

Αχιλλέας Κυριακίδης

Δεν ξέρω αν είναι τυχαίο ή αποτέλεσμα μυστηριώδους αιτιότητας σίγουρα πρόκειται, όμως, για ένα ολοφάνερο déjà vu! Η διπλή κυκλοφορία φαντάζει ως «παραλλαγή» γνωστού μοτίβου. Πριν από τρία χρόνια η πιο μπορχεσιανή συλλογή (*Το Μουσείο των Τύψεων και άλλα διηγήματα*, Πατάκης, 2018) του συγγραφέα, που ήταν μπορχεσιανός πριν γνωρίσει τον Μπόρχες στα μέσα της δεκαετίας του 1970, συνέπεσε με την έκδοση της αντιφωνήσής του κατά την τελετή αναγόρευσής του σε επίτιμο διδάκτορα του Ιονίου Πανεπιστημίου. Φέτος, η συλλογή διηγημάτων του μινιμαλιστή διηγηματογράφου, που ήταν ουλιπιανός πριν γνωρίσει το ΟυλιΠο στα μέσα της δεκαετίας του 1980, ακολουθείται από την αντιφωνήσή του κατά την τελετή αναγόρευσής του σε επίτιμο διδάκτορα του ΑΠΘ. Δίδυμα κείμενα, ώριμο θεωρητικό επιστέγασμα μιας δυσθεώρητης μεταφραστικής βιβλιογραφίας στην οποία δεσπόζει το έργο του Μπόρχες και η παρέα των καινοτόμων ουλιπιανών.

Παραλλαγές λαβυρίνθων

ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΣΑΪΝΗ

Στο πρώτο, ο μεταφραστής μιλάει για την τέχνη του με αφορμή το μπορχεσιανό corpus (*Ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες και η αγωνία της μετάφρασης*, Πατάκης, 2019)· στο δεύτερο, το περισκοπικό του βλέμμα του στρέφεται στην παιγνιώδη λογοτεχνία των δεσμεύσεων του Εργαστηρίου Δυνητικής Λογοτεχνίας. Ο Κυριακίδης, ακολουθώντας τον Περέκ, αντιλαμβάνεται τη μετάφραση ως την παραγωγή ενός νέου κείμενου με τους περιορισμούς που επιβάλλει το πρωτότυπο· άρα, ένα ουλιπιανό παιχνίδι κι αυτό, που συνδυάζει απόλαυση και μεγάλη προσπάθεια. Κινούμενος επιδέξια ανάμεσα σε αντιφατικές θεωρίες και τις σύμφυτες στο έργο της μετάφρασης αντινομίες, διασχίζει ουλιπιανά κείμενα και αλληγορίες με χιούμορ και γνώση. Παί-

ζωνάμα και σπουδάζων (η σύνδεση του Βοκκάκιου, του Ροΐδη και του Ελύτη με το ΟυλιΠο!), ο μεταφραστής εκθέτει όψεις της μεταφραστικής του αισθητικής, μεταφέροντας την εμπειρία του από την επίπονη γυμναστική με ακρογωνιαία βιβλία του κινήματος [*Ζωή οδηγίες χρήσεως* (Υψίλον 1978, 1991), *Ασκήσεις ύφους* (Υψίλον 1984, 2022)] για να εντοπίσει το στίγμα της ουλιπιανής θεώρησης της λογοτεχνίας στην παιγνιώδη επανάληψη με «παραλλαγές». Στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ (αυτο)δεσμεύσεων και των ελευθεριών της φαντασίας εργάζεται ο δημιουργός Κυριακίδης με όλες του τις παράπλευρες ιδιότητες, κυρίως ως «μουσικός» συγγραφέας με το αναγνωρίσιμο λακωνικό του ύφος, τα προσεκτικά επιλεγμένα ηχοχρώματα και το υπόγειο διακειμενικό δίκτυο.

Όπως οι παραλλαγές στην Τέχνη της φούγκας του Μπαχ οδήγησαν τον Κενο να συλλάβει τις *Ασκήσεις ύφους*, έτσι και η νέα συλλογή μικροδιηγημάτων του Κυριακίδη έχει ως μουσικό χαλί τις συμφωνικές *Παραλλαγές Αίνιγμα* του Άγγλου συνθέτη Εντουαρντ Ελγκαρ, το βασικό θέμα των οποίων δεν αποκαλύπτεται ποτέ. Οι εξίσου αιγυπτιακές παραβολικές ιστορίες του Κυριακίδη (με ευδιάκριτη τη σκαλωσιά των περιορισμών στα δίδυμα λογοτεχνικά και κινηματογραφικά μότο τους) είναι 24, όσα και τα γράμματα της αλφαβήτου που, ως καθαλιστής, δεν έπαψε ποτέ ν' ανακατεύει. Όσες και οι ομηρικές ραψωδίες, επίσης. Ανάμεσα στον «Αθάνατο» («α») της αρχής και τον θάνατο αντάμα με τη ζωή της «Παράλληλης δράσης» («ω και Α») εσωκλείονται κάποιες

από τις δυνητικά άπειρες παραλλαγές των βασικών ιστοριών (πολιορκίας, επιστροφής, αναζήτησης ή θυσίας) που «συνεχίζουμε να αφηγούμαστε μεταμορφωμένες», όπως μας θυμίζει η μπορχεσιανή επιγραφή του βιβλίου. Στην παραλλαγή «ζ», η ερωτική παραφορά μπερδεύει τους χρόνους («Μέλλων αόριστος»), στο «ν» η οδυσειακή επάνοδος μένει εκκρεμής («Αρόδου»), στο «λ» μια λυγμική «Νέκυια» εκτυλίσσεται στο πανί ενός υπόγειου έρρημου κινηματογράφου όπου ο μοναδικός θεατής διακρίνει τους γεννητορές του, στο «β» («Εγκάρδια») η γυναίκα επιστρέφει στον άρρωστο σύντροφό της απολύτως φυσικά, σαν να μην είχε μεσολαβήσει ένας πολύχρονος χωρισμός.

Σε μια σπονδυλωτή αλληγορία της ανθρώπινης περιπέτειας με κεντρικό πρωταγωνιστή την ανθρώπινη μοναξιά και μουσική υπόκρουση την αμετάκλητη μοίρα του Κανένα, ο Κυριακίδης επαναπραγματεύεται μεταφυσικά και μεταμυθοπλασιακά μεγαθέματα: την υπέρτατη δύναμη της γλώσσας, τον χρόνο και τη μνήμη ως ελαστική εκδοχή του, το ασύλληπτο παρόν που περιλαμβάνει ολόκληρη την Ιστορία (ή, αντίστροφα, την επανάληψη ενός όρου που την καταργεί), το όνειρο, την αναλογία πολλών ατομικών πεπρωμένων, τον άλλο, εσάς, ακόμα κι εμένα!

Στο βάθος των ανέμων καλειδοσκοπικών αντικατοπτρισμών, η τέχνη, η μουσική, ο κινηματογράφος, η λογοτεχνία και κάθε νέα ανάγνωση ως... παραλλαγή. Όπως στο «Πουλιά στον ουρανό της Προβηγκίας» («ρ») όπου τα πέντε κοράκια (:) στον λαμπροκίτρινο άγνωστο πίνακα του Βαν Γκογκ αποδεικνύονται στην πρώτη επίσημη παρουσίασή τους... τέσσερα.

Αν η λογοτεχνία είναι ένα λαβύρινθος, απείκασμα της λεγόμενης αντικειμενικής πραγματικότητας, δουλειά του αναγνώστη είναι η αποκωδικοποίησή του. Ας ξαναδιαβάσουμε τις ιστορίες δημιουργώντας συνεχώς νέες παραλλαγές, γιατί «δεν αλλάζουν οι πίνακες, δεν αλλάζουν τα βιβλία, οι μουσικές. Εμείς αλλάζουμε».

Αν η λογοτεχνία είναι ένας λαβύρινθος, απείκασμα της λεγόμενης αντικειμενικής πραγματικότητας, δουλειά του αναγνώστη είναι η αποκωδικοποίησή του

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Το ΟυΛίΡο και η ευφορία της μετάφρασης

σελ. 44

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΨΙΛΟΝ, 2021